

ՀՐԱՆԴԻ ՏԻՆՔԸ ԿԱՊՐԻ ՄԵՐ ՄԷՋ ՄԵՐ ՄԻՐՏԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԵՐԱՆԻ ԹԷ ԻՐԵՆ ԸՍԷԻ «ԳՆԱ»

Փրոֆ. Անտոնիա Փափազեան

2007 թ. Յունուարի 19-ին թուրք ազգայնամոլները անողորք հաշուեյարդար տեսան Իսթանպուլի մէջ լոյս տեսնող «Ակօս» շաբաթաթերթի խմբագիր-հրատարակիչ Հրանդ Տինքի հետ: Անոր եղերական կորուստը բուռն զայրոյթ յառաջացուց ոչ միայն Թուրքիոյ եւ Հայաստանի, այլեւ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Կտրուեցաւ կեանքին թելը վաստակաշատ լրագրողին, խիզախ եւ արդարամիտ, մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան անխոնջ մարտիկին: Ան առաջինն հայն էր, որ Թուրքիոյ մէջ ճշմարտութեան պատմէի վրայ կանգնած դատաւարտեց Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Հրանդ Տինք սիրուած եւ յարգուած անձնատրութիւն էր նաեւ թուրք յառաջադէմ մտատրականներու շրջանակներուն մէջ:

«Ակօս» շաբաթաթերթի թուրքական բաժնին մէջ զանազան նիւթերու հետ յաճախ լոյս կը տեսնէին նաեւ Իսթանպուլի հայ համայնքի, ինչպէս նաեւ հայ-թուրքական յարաբերութիւններու հետ առնչուող նիւթեր: Երբեմն շաբաթաթերթի թրքական բաժնին մէջ տեղ կը գտնէին նաեւ Հայոց Ցեղասպանութիւնը դատաւարտող հայ եւ թուրք հեղինակներու յօդուածները:

2007 թ. Յունուարի 26-ին, Հրանդ Տինքի մահուընէ շաբաթ մը ետք լոյս տեսած «Ակօս» շաբաթաթերթի բացառիկը, ամբողջութեամբ նուիրուած էր Հրանդ Տինքի անմար յիշատակին: 35 մեծադիր էջերէ բաղկացած շաբաթաթերթին մէջ ընդգրկուած էին բազմաթիւ ցաւակցական գրութիւններ՝ առանձին կազմակերպութիւններէ, միութիւններէ, եկեղեցական խորհուրդներէ, պաշտօնատար անձերէ, բարեկամներէ եւ գործընկերներէ:

Ստորեւ, թրքերէնէ մեր թարգմանութեամբ ընթերցողին կը ներկայացնենք վերոյիշեալ վշտակցական գրութիւններէն քաղուածք մը:

Երանի թէ ժամացոյցները ետ դառնային, որպէսզի զինք գրկէինք, փամփուշտներուն առջեւ փակէինք եւ Հրանդը փրկէինք... Մենք գիտենք զինք ոչնչացնող հիմնարկը: Այդ արիւնոտ ձեռքերու ուրուանկարը բոլորիս յիշողութեան մէջ է: Իրենք իրենց Թուրքիա կարծող այդ հիւանդագին կեդրոնի ու ըլլալը եթէ չենք գիտեր, ապա շատ լաւ գիտենք անոնց ու ըլլալը: Մեզ սուգի եւ ամօթի մէջ թողնելով գնաց: Կ'ամչնանք, որովհետեւ չկրցանք զինք պաշտպանել եւ տէր կենալ: Շատ իւրայատուկ անձնատրութիւն էր: Չհասկցանք իր արժէքը, չկրցանք զինք ապրեցնել: Մենք կորսնցուցինք Մալաթիայի Հրանդը, Թուրքիայի Հրանդը, Աշխարհի Հրանդը:

«Թրքութիւնը վիրատրեւո» համար անոր հանդէպ յարուցուած դատի ամենադժնդակ օրերն էին:

Հեռախօսով կապուեցինք իրարու հետ:

- Եթէ այս դատավարութիւնը իմ դէմս վճիռ արձակէ, հեռանալու եմ Թուրքիայէն,- ըսաւ ան:

Ես ալ իշխանական ոճով պատասխանեցի.

- Տեղ մըն ալ չես կրնար երթալ: Այս տեղը որքանով որ մերն է, այնքան ալ քու հայրենիքդ է: Չենք կրնար քեզ տեղ մըն ալ դրկել:

Հիմա կը զգջամ, երանի՜ թէ ըսած ըլլայի «Գնա՛ Հրանդ...գնա՛, եթէ կրնաս հեռու գնա՛: Մենք չենք կրնար քեզ պաշտպանել: Մենք աղանիւներն ալ կը սպաննենք»:

Այս տեսակետէն թէ՛ վշտի մէջ եմ եւ թէ՛ շփոթահար:

Մուրաֆա Գարա Ալի Օղլու

ՀԱՆԳԻՍՏ ԲՆԱՅԻՐ

Մեր կայքէջի մէջ քու երիտասարդ բոլոր ընկերներդ, որտեղ որ եղեր են, միաբերան ըսեր են. «Մեր եղբօրը խփեցին»: Իրականութեան մէջ Հրանդը նոյնպէս իմ մեծ եղբայրս էր: Մեծ եղբայրս խլեցին իմ ձեռքէս: Շատ լաւ, ի՞նչ շահեցան: Միթէ կարծեցին, որ հանգչելու է այս ազատութեան կրակը, այս հաւասարութիւնը, այս եղբայրութիւնը, այս դեմոկրատական կրակը: Ո՛չ, չի հանգչելու: Չենք ձգելու, որ հանգչեցնեն: Թո՛ղ իմանան, որ անոր ետեւէն հարիւրներով, հազարներով Հրանդներ պիտի գան եւ բոլորն ալ Հրանդի նման մեծ սիրտ ունին:

Հանգիստ քնացիր, Հրանդ, այս հողերը քու յափտենական հայրենիքդ է, նոյնպէս եւ մերը: Հանգիստ քնացիր, Հրանդ, դուն չկաս, քայց մենք կանք: (Մուրատ Աքսոյ)

Այնպիսի տարիքի մը մէջ եմ որ տեսալէս ակնատես կ'ըլլամ ընկերներու եւ ազգականներու կեանքին հեռանալուն: Այնուհանդերձ ոչ մէկուն կորուստը այնքան իմ վրաս չազդեց, որքան Հրանդ Տինքի մահը: Չեմ հասկնար ինչո՞ւ: Անոր մասին գրուած գովասանքի գրութիւնները կարդալով հոնգուր-հոնգուր լաց կ'ըլլամ: Հրանդի մահը ոչ միայն հայերու եւ թուրքերու, այլեւ ամբողջ աշխարհի համար ծանրագոյն կորուստներէն մէկն էր: Մարդկային իրատեսքներու պաշտպանները կորսնցուցին ամենաազդեցիկ ձայն ունեցողներէն մէկը:

Նուրիան Պեճիտեան

ԱՅԴ ՍԻՐՏԸ

Մօտաւորապէս 10 տարի առաջ, երբ առաջին անգամ լսեցի Հրանդը, զգացի որ ծանօթացեր եմ առանձնապատուկ մտատրականի մը հետ: Այս առանձնապատկութիւնը կը բխէր խօսելու ընթացքին՝ անոր բիրտեղեայ «սիրտէն»:

Անցած ժամանակաշրջանին ես նկատեցի, թէ այդ սիրտը որքան մեծ է, համարձակ, սիրով լեցուն եւ բարեացակամ: Հրանդի հետ ծանօթանալը եթէ մեծ բախտատրութիւն էր ինծի համար, ապա կորուստը՝ առաւել ցաւալի:

Լոյսի մէջ պառկիս, սիրելի Հրանդ:

Նիհալ Ինճի Օղլու

ԵՍ ԿՈՐՄՆՑՈՒՑԻ ԻՄ ՀԱՐԱԶԱՏՆԵՐԷՍ ՄԷԿԸ

Մանկութիւնէս ի վեր իմ շրջապատիս մէջ եղած են տարբեր անհատներ, տարբեր կրօններու պատկանող ընտանիքներ: Տարիներով ապրեր ենք միասին, միատեղ հասակ առած եւ դրացի եղած: Մեր եփած ճաշերը կիսեր ենք իրարու հետ: Սրտամօտ բարեկամութիւն ենք հաստատած իրարու հետ: Խնամած ենք հիւանդները, մասնակցած ենք հարսանիքներուն եւ յուղարկատրութիւններուն: Մեր մեծերուն գուրգուրանքով ըսած ենք «հօրաբոյր», «հօրեղբայր», «քոյր»: Հրանդ Տինքը մեր շրջանակէն էր, մեր մէջէն եւ այդպէս ալ մնալու է: Իմ հարազատներէս մէկուն կորուստը որքան որ վիշտ է պատճառած ինծի, նոյնքան ալ սիրելի Հրանդ Տինքի կորուստը: Կը ցաւակցիմ:

Թիւրքան Շորայ

ՎԵՐՋ ՏՈՒԷՐ ԶԵՐ ԿԱՄԱԿՈՐՈՒԹԵԱՆ

Երբ լսեցի Հրանդի սպանութեան մասին,

մտքիս մէջ նախ եւ առաջ ծագեցան հետեւեալ հարցերը.

1. Ինչո՞ւ ես այնտեղ չէի, որպէսզի փրկէի զինք:
2. Ինչո՞ւ զինք 1-2 ժամ թողեցին գետնին, միթէ՞ սա «պարտութիւն» էր:
3. Անոր մարդկային կեցուածքն ու գործելակերպը չի կրնար գետնին մնալ:
4. Մեր պատիւը շատ արժէքագրկեցին:
5. Մեր պատիւը շատ արժէքագրկեցին եւ դեռ կը շարունակեն արժէքոյկել:
6. Սարսափի եւ ահաբեկչութեան դաստիարակութեամբ բթացուցին եւ կը բթացնեն մեր ընդունակութիւններն ու կարողութիւնները:

Այս խորհրդածութիւններէն մի քանի ժամ յետոյ, Թաքսիմի հրապարակին վրայ հազարաւոր մարդիկ քալեցին: Բալեցին անոնք, որոնք շատ լաւ գիտէին, որ սէրէն յառաջացած ջերմութիւնը, քերոսինի արձակած ջերմութենէն փարսախներով առաւել բարձր է... Բալեցին անոնք, որոնք գիտէին թէ որուն ետեւէն պէտք է քալել ու վազել...:

Հրանդի մարդկային կեցուածքն ու ջերմութիւնը չորս օր յետոյ հարիւր հազար մարդկանց քալեցուց:

Սիրոյ ջերմութեան հաւատացողները, անոր ուղեկցեցան աղանիներով: Բալեցին թշնամանքէն ազատուիլ ցանկացողները:

Մեր պատիւը արժէքագրկողներ, այլեւս վերջ տուէ՛ք կամակորութեան: Վերցուցէ՛ք 301-ի հարիւրէն տասը արգելքը: Դասագիրքերէն վերցուցէ՛ք հայերու դէմ գործադրուող թշնամանքը եւ բոլոր թշնամութիւնները:

Դժուար է Անաթոլիայի խղճին տէր կանգնիլը: Ան չի նմանիր հողի տիրակալութեան: Դժուարութիւնները լուծեցէ՛ք: Դժուարութիւնները լուծեցէ՛ք օրինականութեան հիմունքներով:

Պիւշուա Էրսանլը

